

6. Järjestelytoimisto

Henkilökunta. Järjestelytoimiston henkilökunnan muodostivat kertomusvuonna toimistopäällikkö R. I. Oksanen, työntutkimusinsinööri A. T. Salo, tilapäinen työntutkimusinsinööri T. J. Lehto 1. 5. alkaen, toimistotyöntutkijat F. W. Kaltamo ja A. A. Vuoristo, tilapäiset työntutkijat R. K. Hovi ja K. H. Nordman sekä toimistoapulainen I. I. Kataja.

Työmäärän jatkuvan kasvun takia kävi välttämättömäksi lisätä henkilökuntaa yhdellä työntutkimusinsinöörillä 1. 5. alkaen. Edellä mainittujen lisäksi oli toimistossa sitäpaitsi tilapäisesti palkattuna yksi toimistoapulainen yhteensä 5 ½ kuukauden ajan.

Huoneisto. Tammikuun lopulla toimisto sai käyttöönsä entistä tarkoituksenmukaisemman huoneiston Katariinankatu 2:sta. Toimistotilaa oli uudessa huoneistossa 101.5 m² eli saman verran kuin edellisessäkin, mutta uuden huoneiston useammat pienet huoneet soveltuivat paremmin suunnittelutyöhön. Sen lisäksi sai toimisto arkisto- ja neuvottelu-huoneet.

Työtehoneuvottelukunta. Järjestelytoimiston johtosäännön mukaiseen työtehoneuvottelukuntaan kuuluivat virkamiesjäsenten (kaupunginjohtaja, apulaiskaupunginjohtajat, kaupunginsihteeri ja kaupunginreviisori) lisäksi valtuutetut J. H. Hakulinen, K. L. Kulo ja C. J. Nikander sekä professori E. M. Niini ja rehtori A. B. Rautavaara. Työtehoneuvottelukunta kokoontui vuoden aikana neljä kertaa ja käsitteli seuraavat asiat: järjestelytoimiston v:n 1952 toimintakertomus, suunnitelma virastojen ja laitosten edustajille järjestettävästä rationalisointikoulutuksesta, henkilökuntalehden julkaiseminen kaupungin palveluksessa olevia varten, työtehoneuvottelukunnan kokouksissa esille otettavat asiat, selostus kaupungin rationalisointielimistä, diplomi-insinöörin palkkaaminen järjestelytoimistoon, katsaus järjestelytoimiston rationalisointitutkimus- ym. toiminnasta aiheutuneiden ehdotusten toteuttamiseen, ehdotus kaupungin työturvallisuustoiminnan järjestämisestä sekä Helsingin satamien rationalisointikysymys Oy. Rastor Ab:n suorittaman tutkimuksen ja sen johdosta annettujen lausuntojen valossa.

Ennen v. 1953 aloitettujen rationalisoimistutkimusten jatkaminen ja toteuttaminen

Teollisuuslaitoksissa jatkui v. 1948 suoritettujen rationalisoimistutkimusten perusteella päätettyjen uudistusten toteuttaminen reikäkorttikonesovellutusten osalta. Reikäkorttijärjestelmään liitettiin vuoden aikana kaasun ja sähkön laskutus, joten vuoden vaihteessa kaikkiaan n. 70 000 asiakasta 130 000:stä voitiin laskuttaa uutta laskutustapaa käyttäen. Kehitystä hidasti jonkin verran taulukointikoneen kapasiteetin puute. Kuitenkin aivan vuoden lopussa saatiin uusi taulukointikone käytäntöön.

Huoltovirasto ja -laitokset. Työtupien tutkimusselostus valmistui 17. 2. Sen perusteella tehtiin esitys varastokirjanpidon, työkirjanpidon ja hinnoittelun, kustannuslaskennan, laskutuksen ja liikekirjanpidon sekä myymälän kirjanpidon täydelliseksi uudistamiseksi. Selostus kodinhoitotoimiston työntutkimuksista valmistui 17. 2. ja sisälsi yleisaikatutkimuksen tulokset työvoiman tarpeen määrittämiseksi ja esityksen toimistotyön uudistamiseksi. Esitys työhuoltotoimiston eräiden työrutiinien uudistamiseksi valmistui 19. 5. ja tämän samoin kuin kodinhoitotoimistoakin koskevan esityksen käsittely siirtyi seura-

vaan vuoteen. Huolto- ja lastensuojelutoimen keskuskirjanpidon uudistamisesta tehtiin alustava esitys 6. 5. Esitys huoltoviraston eräiden alitilittäjien (kunnalliskoti, vanhainkoti, Tervalampi, Ryttylä) kirjanpidon ja tilityksen yhdenmukaistamisesta valmistui. Tervalammen työlaitos siirtyi käyttämään sen mukaista järjestelmää v:n 1954 alusta ja muilla on tarkoitus ottaa se käytäntöön v:n 1955 alkuun mennessä.

Lastensuojeluviraston tutkimus saatettiin loppuun ja esitykset toteutettiin suurimmalta osalta. Kertomusvuonna jatkettiin lomakkeiden ja välineiden uudistusta ja asiakirjain säilytysjärjestelmän uudistamiseen ryhdyttiin aluksi elatusaputoimistossa ja sen jälkeen lastenhuoltotoimistossa. Keskusrekisterin uudistus aloitettiin syksyllä. Asiakaspalvelun uudelleenjärjestely jäi vielä virastossa kehittelyn alaiseksi samoinkuin eräät muutkin järjestelytoimiston ehdotukset. Sofianlehdon vastaanottokodissa, Metsäkummun tarkkailukodissa, Reijolan nuorisokodissa sekä Kullatorpan ja Hyvösen lastenkodeissa suoritettiin keittiösuunnittelu. Nämä uudistukset toteutettiin osittain.

*Teurastamo*a koskeva tutkimus suoritettiin pääasiassa v. 1952 ja valmistui kertomusvuonna lopullisesti. Siinä selvitettiin ja tehtiin parannusehdotuksia teurastamon toimintaedellytyksistä, kannattavuudesta, organisaatiosta, kustannuslaskennasta, töiden järjestelystä ja työvoiman tarpeesta eri osastoilla. Lisäksi suoritettiin aikatutkimukset teurastustyön palkkausperusteena olevien työnarvojen määrittämiseksi. Ehdotetusta työvoiman säästöstä 17 henkilön osalta oli kesään mennessä ehdotus jo toteutettu 6:n osalta. Kokonaisuudessaan toteutettuina ehdotukset merkitsivät n. 15 milj. mk:n vuotuista kustannussäästöä. Tutkimuksen lopullinen käsittely teurastamolautakunnassa siirtyi seuraavaan vuoteen.

Palolaitoksen hallinnollista ja alueellista organisaatiota, koulutuksen ja työajan järjestelyä sekä kalustokysymyksiä koskevat järjestelytoimiston ehdotukset olivat kaupunginhallituksen asettaman komitean käsiteltävinä. Komitea päätti työnsä keväällä ja hyväksyi n. 90 % ehdotuksista. Myöskin palolautakunta puolsi antamassaan lausunnossa, muutamia poikkeuksia lukuunottamatta, järjestelytoimiston ehdotuksia. Kaupunginhallituksen ja -valtuuston käsittely ko. asian osalta jäi seuraavaan vuoteen.

Kivälän sairaalan sisätautiosastojen tutkimusselostus valmistui 10. 6. Se sisälsi muutosehdotuksia hoito-osastojen eristeisen henkilökunnan keskinäiseen suhteeseen, työnjakoon, työvuorojen järjestelyyn, työmenetelmiin ja työolosuhteisiin. Sairaalat antoivat esityksistä lausuntonsa sairaalalautakunnalle, joka sen jälkeen käsitteli asiaa kahdessa kokouksessaan.

*Irtaimiston kirjanpito*a koskeneen tutkimuksen perusteella neuvoteltiin sekä muiden tutkimusten yhteydessä että muuten sekä avustettiin virastoja ja laitoksia niiden siirtyessä käyttämään uutta järjestelmää.

Maistraatin toimistotöiden tutkimuksen aiheuttamana tehtävänä annettiin ohjausta uuden kirjaamisjärjestelmän käytäntöön ottamisessa.

Uudet tutkimukset

Elintarvikekeskusta koskevan tutkimuksen perusteella selvitettiin laitoksen vastaisia toimintamahdollisuuksia ja tehtiin parannusehdotuksia sen organisaatiosta, toimistotyörutiineista ja kustannuslaskennasta sekä työolosuhteista, laitteista, töiden järjestelystä ja työvoiman tarpeesta ruokatehtaassa, ruokaloissa, varastoissa ja autokuljetuksissa. Mainituilla osastoilla suoritettiin ajankäyttötutkimukset.

Kaupungin omistamien autojen käyttöä koskeva yleistutkimus suoritettiin kertomusvuonna, mutta sen lopullinen valmistuminen siirtyi v:n 1954 puolelle. Tutkimuksessa selvitettiin autojen käyttöä eri laitoksissa.

Tapaturmantorjuntatoimintaan liittyvät työpaikkojen työturvallisuustarkastukset suoritettiin yhteistoiminnassa Tapaturmantorjuntayhdistyksen kanssa toukokuussa yhteensä 96 työkohteessa. Niissä todettiin yhteensä n. 250 sellaista seikkaa, joissa työturvallisuuden suhteen oli huomauttamista. Tapaturmantorjuntatyön tehostamiseksi laadittiin suunnitelma pysyvän työturvallisuusorganisaation luomiseksi kaupungin laitoksia varten.

Raastuvanoikeuden puhtaaksikirjoituskansliassa suoritettuna työntutkimuksen perusteella jätettiin 16. 4. kaupunginhallitukselle selostus po. kanslian työsaavutuksista ja ehdotus työnjaon uudistamiseksi ja eräiksi teknillisiksi parannuksiksi. Tutkimuksen pe-

rusteella voitiin luopua aiotusta henkilökunnan lisäämisestä, niinkään ryhtyi yhteisraastuvanoikeus toimenpiteisiin ehdotetun fotokopioimislaitteen hankkimiseksi kirjoitustyötä vähentämään.

Terveystieteiden viraston ja sen alaisten laitosten tutkimus aloitettiin syksyllä äitiys- ja lastenneuvolain ja kotisairaanhoidon toimistoissa sekä desinfiointilaitoksessa.

Pienehköjä tutkimuksia ja selvityksiä suoritettiin seuraavasti: liikennelaitoksen konepajan virkasuhteessa olevan henkilöstön jakaantumisesta eri tehtäväryhmiin sekä työnjohtajien välisestä tehtävien jaosta ja työryhmien kokoonpanosta; työsuhteessa olevien, omaa autoaan ajavien autoilijoiden ansioista ja sosiaalisista kustannuksista; kaupungin omistamien rakennusten kunnossapito- ja korjaustoiminnasta; rakennustoimiston puhtaanapito-osaston ylitoista; uuden palkkakirjanpitojärjestelmän suunnittelusta ja toteuttamisesta palolaitoksessa ja poikien ammattikoulussa; kaupunginhallituksen kirjaamismenetelmän uudistamisesta; siivoustöiden järjestelystä Mäkelänkadun kansakoulussa sekä siivouksen vaatimasta työmäärästä kotitalouslautakunnan huoneistossa.

Lisäksi tehtiin ehdotus kaupungin työntekijäin eläkesäännön edellyttämäksi työkirjaksi.

Lausunnot olivat kuten aikaisemminkin pääasiassa kaupunginhallituksen pyytämiä. Ne koskivat etupäässä kaupungin virastojen ja laitosten työvoiman tarpeen toteamista ja uusien virkojen perustamisen tarpeellisuutta. Kertomusvuonna sai toimisto tehtäväkseen antaa lausuntoja myös virastojen ja laitosten huoneistojen lisätarpeesta. Niinkään jouduttiin selvittämään eräiden laitosten ylitoiden määrää ja antamaan lausunto niiden tarpeellisuudesta. Monet toimiston antamista lausunnoista vaativat pitempiäaikaisia tutkimuksia ja selvittelyjä. Talousarvion valmisteluun liittyvänä tehtävänä järjestelytoimisto jälleen antoi lausuntoja virastojen ja laitosten ehdottamista tilapäisistä viranhaltijoista. Lisäksi annettiin monessa tapauksessa lausunto myös vuosilomasijaisia, sunnuntai-, ylityö- ja päivystyskorvauksia ja muuta työvoimaa varten ehdotetuista määrärahoista. Kaikkiaan annettiin kertomusvuonna 122 lausuntoa, joista 40 koski välittömästi v:n 1954 talousarvioehdotuksia. Lausuntojen perusteella esitettiin vuoden aikana luovuttavaksi kaikkiaan 168 viran perustamisesta, joiden peruspalkat olisivat tehneet n. 62.2 milj. mk vuodessa. V:n 1954 talousarvioon esitettiin lisäksi vähennyksiä vuosiloma-, sunnuntai-, ylityö- ja päivystysmenoihin ja muihin palkkamenoihin yhteensä 19.7 milj. mk.

Aloitetoiminta. Aloitteita jätettiin järjestelytoimistoon vuoden kuluessa yhteensä 223 (v. 1952 222). Aloitetoimikunnissa käsiteltiin samana aikana loppuun 225 (216) aloitetta, joista osa oli edelliseltä vuodelta siirtyneitä. Käsitellyistä aloitteista palkittiin 62 (53) eli n. 28 (25) %. Palkkioiden yhteismäärä oli 500 500 (236 000) mk ja niiden suuruus vaihteli 180 000 (30 000) mk:sta 1 000 (500) mk:aan, palkkion keskimääräisen suuruuden ollessa n. 8 000 (4 500) mk. Aloitteiden keskimääräistä käsittelyaikaa ei toimiston ponnisteluista huolimatta saatu 54 (58) päivää lyhyemmäksi. Kesken jäi 24 aloitteen käsittely.

Loppuun käsitellyt aloitteet jakaantuvat aiheittain ja aloitetoimikunnittain seuraavasti:

Aiheet:	Käsiteltyjä aloitteita		Palkittuja aloitteita	
	Lukumäärä	%	Lukumäärä	%
Teknilliseen alaan kuuluvat	179	80	56	31
Konttoritekniilliseen alaan kuuluvat	17	7	6	35
Hallinnolliseen alaan kuuluvat	13	6	—	—
Sosiaaliseen alaan kuuluvat	16	7	—	—
Yhteensä	225	100	62	28
Aloitetoimikunta:				
I	19	8	6	32
II	37	16	11	30
III	105	47	36	34
IV	64	29	9	14
Yhteensä	225	100	62	28

Käsitellyistä aloitteista oli viranhaltijoiden tekemiä 133 ja työntekijöiden 86. Edellisistä palkittiin 34 ja jälkimmäisistä 28. Kuuden aloitteen tekijä oli tuntematon.

Vuoden kuluessa toimeenpantiin kaksi kilpailua, joista toisessa jaettiin arpomalla ylimääräisinä palkintoina Kööpenhaminan ja Tukholman matkat (35 000 ja 20 000 mk) ja toisessa yhteensä 10 valtion v:n 1953 arpajaisobligatiota. Ensiksi mainittuun arvontaan pääsi osallistumaan 31 ja jälkimmäiseen 25 aloitteentekijää.

Aloitetoimikunnat kokoontuivat kertomusvuonna 33 kertaa ja pöytäkirjojen pykäläluku oli 284 jakaantuen eri toimikuntien kesken seuraavasti: I 6 kokousta ja 32 §, II 7 kokousta ja 48 §, III 13 kokousta ja 131 § sekä IV 7 kokousta ja 73 §.

Koulutustoiminta

Järjestelytoimiston järjestämän esimieskoulutuksen pääpaino kertomusvuonna oli TWI-menettelyn mukaan pidetyssä konferenssiluontoisessa ryhmäkoulutuksessa. Koulutusohjelmina olivat työn yksinkertaistaminen (TY-ohjelma) ja työn ihmissuhdetoiminta (TS-ohjelma). Sen lisäksi järjestettiin johtamistaidollista koulutusta eräiden virastojen ja laitosten johtajille ja osastopäälliköille.

TY-kursseja pidettiin kaikkiaan yhdeksän, joilla oli yhteensä 97 osanottajaa. Kurseista pidettiin kuusi huoltolautakunnan ja sen alaisten laitosten esimiesasemassa oleville, joita osallistui kurssiin 62. Näiden joukossa oli kuitenkin kahdeksan elintarvikekeskuksen viranhaltijaa. Kolme kurssia pidettiin terveydenhoitolautakunnan piirissä osanottajamäärän ollessa 35. Lisäksi järjestettiin TY-informaatiotilaisuus ao. lautakunnan alaisten laitosten johtajille, yhteensä 12 hengelle.

TS-koulutus. Syksyllä 1952 koulutettujen 12 TS-ohjaajan lisäksi koulutettiin Teollisuuden työnjohto-opistossa keväällä 1953 kaksi uutta TS-ohjaajaa kaupungin virastojen ja laitosten virkamiehistä. Näistä 9 toimi kertomusvuoden aikana TS-ohjaajana. Yhteensä pidettiin 41 kurssia. Osanottajia oli yhteensä 361. Koulutuksen painopiste oli sairaaloissa, joissa pidettiin 22 kurssia 193 osanottajalle. Kaasulaitoksessa olivat vastaavat luvut 7 ja 54, liikennelaitoksessa 6 ja 50, palolaitoksessa 3 ja 25, huoltovirastossa 2 ja 25 sekä sähkölaitoksessa 1 ja 8.

Johtamistaidollinen kurssi virastojen ja laitosten johtajille pidettiin joulukuussa Teollisuuden työnjohto-opistossa. Kuudessa kolmen tunnin kurssitilaisuudessa käsiteltiin seuraavia aiheita: suomalainen kansanluonne, naistyövoiman käsittelyyn liittyvät ongelmat, työmoraali, me-henkinen henkilöpolitiikka, tarpeet työhön kannustavina voimina, byrokratisoitumisvaara kunnallisessa elämässä. Kurssiin osallistui 18 henkeä.

Kaupungin johtaville virkamiehille pidettiin kaksi johtamistaidollista neuvottelutilaisuutta. Filosofian maisteri E. Mielosen alustus »Esimiehen omien töiden psykologinen rationalisointi» oli käsiteltävänä 7. 4. ja rehtori A. Rautavaaran alustus »Laitoksen sisäinen tiedoitustoiminta» 17. 11. Osanottajia oli n. 70 kummassakin tilaisuudessa.

Järjestelytoimiston oman henkilöstön jatkokoulutuksesta huolehdittiin pitämällä ajoittain toimiston sisäisiä koulutus- ja neuvottelutilaisuuksia. Toimiston tutkimushenkilökunta osallistui Työntutkijain Killan neuvottelupäiviin sekä muihin esitelmätilaisuuksiin ja tutustumisretkeilyihin. Toimistopäällikkö ja toimistotyöntutkija Kaltamo osallistuivat Pohjoismaiden pääkaupunkien rationalisointikonferenssiin Kööpenhaminassa 10.—12. 12. Diplomi-insinööri Salo ja työntutkija Hovi osallistuivat 28.—30. 1. suurkeittiölaiteiden asennus-, huolto- ja käyttökysymyksiä käsitteleviin neuvottelu- ja koulutuspäiviin Ammattienedistämislaitoksessa. Työntutkijat Kaltamo ja Hovi osallistuivat 11.—28. 2. Työntutkijain Killan järjestämiin tilastomatematiikan kurssiin; työntutkimusinsinööri Salo, työntutkijat Kaltamo ja Hovi sekä diplomi-insinööri Lehto 22.—28. 10. samoin neuvottelutekniikan kurssiin. Työntutkija Nordman kävi 12.—24. 10. IBM:n reikäkorttikonekurssin. Useat työntutkijat osallistuivat sitäpaitsi 25.—26. 2. valtiovarainministeriön järjestelyosaston toimesta pidettyjen virastotyöntutkijain neuvottelupäivien alustus- ja keskustelutilaisuuksiin. Diplomi-insinööri Salo ja toimistotyöntutkija Kaltamo suorittivat Työtehovaltuuskunnan hyväksymän työntutkijan tutkinnon ja Työntutkijain Killan mestaritutkinnon.

Muu toiminta

Tiedotuslehti ilmestyi 8 kertaa 4—6-sivuisena monisteena. Sitä jaettiin 500 kpl esimiesasemassa oleville kaupungin viranhaltijoille. Kertomusvuonna selostettiin lehdessä ähemmin mm. organisaatiokysymyksiä, rationalisointiselimen merkitystä johdon työ-

välineenä, työturvallisuuskysymystä, psykologisten kokeiden hyväksikäyttöä henkilövalinnassa, valaistuskysymystä, aloiteasioita ym., annettiin käytännöllisiä neuvoja työmenetelmien, -välineiden ja -olosuhteiden parantamiseksi, esiteltiin konttoriteknillisiä uutuuksia ja otteita ulkomaisten rationalisointialan lehtien kirjoituksista.

Neuvontatoimintaa erilaisissa rationalisointikysymyksissä harjoitettiin sekä puhelimitse että kulloinkin kysymyksen alaisessa kohteessa. Neuvonnan aiheina olivat etupäässä yleiset organisaatiokysymykset sekä toimistojen järjestely- ja välinekysymykset.

Lomakerationalisointia suoritettiin, paitsi työntutkimusten yhteydessä, myöskin erillisenä palveluna suunnittelemalla pyydettyjä lomakkeita. Tämä toimintamuoto lisääntyi jatkuvasti.

Konekirjoituskokeiden valvontatehtävä aiheutti 7:n konekirjoituskokeen järjestämisen ja tulosten laskemisen.
